

Zorg en zin voor kleur in monumenten

Het loodswezengebouw

Het loodswezengebouw is thans eigendom van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. In het loodswezengebouw werken ongeveer 74 personeelsleden van de afdeling Zeewezen Kust en voorlopig nog een 20-tal ambtenaren van de federale Zeevaartinspectie.

In 1988, bij de tweede fase van de federalisering van de Belgische Staat, werden de bevoegdheden van het Zeewezen overgedragen naar het Vlaamse Gewest. De afdeling Zeewezen Kust ressorteert thans onder de administratie Waterwegen en Zeewezen van het departement Leefmilieu en Infrastructuur van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. De algemene leiding van de afdeling ligt bij ir. Erik Blomme bijgestaan door nautische, technische, administratieve en logistieke diensten.

De afdeling Zeewezen Kust heeft vestigingen in Nieuwpoort, Zeebrugge en Vlissingen in Nederland en heeft als belangrijkste taken en opdrachten:

- het loodsen en beloodsen van zeeschepen op de Belgische territoriale wateren, naar de Scheldemonding en naar de Vlaamse zeehavens;
- organisatie van een sleep- en reddingsdienst op zee;
- betonning en bebakening van de vaargeulen naar de Vlaamse havens;
- het verstrekken van nautische informatie en radarassistentie;
- operationele en logistieke ondersteuning aan hydrografische en politionele diensten.

Het werk van het Zeewezen is van levensbelang voor een vlot en vooral veilig scheepvaartverkeer op zee en in de kusthavens. De term loodswezen verwijst naar de belangrijkste en meest bekende opdracht van de afdeling Zeewezen Kust, namelijk het loodsen van zeeschepen.

Het oorspronkelijke loodswezengebouw besloeg slechts een oppervlakte van ongeveer 1.500 m². Die ruimte was volstrekt ontoereikend om de verschillende diensten onderdak te blijven verlenen en zodoende het vlot en veilig verloop van het scheepvaartverkeer en van de havenactiviteiten te blijven garanderen. De hogere eisen qua accommodatie en infrastructuur vormden naast de te krappe huisvesting voor het personeel een bijkomende moeilijkheid. Er moest dus dringend een passende oplossing gevonden worden. Daarbij werd geopteerd voor een grondige verbouwing en uitbreiding van het bestaande gebouw.

Het nieuwe loodswezengebouw met een oppervlakte van 3.150 m² ligt in het maritieme hart van Oostende, aan de Sir Winston Churchillkaai 2, op het smalle schiereiland tussen voorhaven (aanlegplaats voor RMT-ferry's) en het Montgomerydok. Het werd plechtig in gebruik genomen op 26 september 1989.

Het toen nog federale ministerie van Openbare Werken gaf opdracht tot het bouwen van een nieuw loodswezengebouw met als voorwaarde dat het bestaande gebouw moest geïntegreerd worden in het nieuwe ontwerp. Het was geen gemakkelijke opdracht maar wel een uitdaging voor architect Marc Felix van het architectenbureau Felix-Glorieux uit Oostende. Het was de wens van Marc Felix om een confrontatie aan te gaan tussen het loodswezengebouw en de nabijgelegen ferry's. Niet alleen de vorm van het nieuwe gebouw maar ook de opdeling in kleuren staan hiermee in relatie: witte bovenbouw en donkere onderbouw. Het blauw van de scheepsbouw is in de ramen opgenomen.

Het nieuwe gebouw is een symbool, een teken voor de haven geworden. Naast de doelbewuste schaalvergroting van de volumes en de gevelgeledingen werd gestreefd naar een ideale vormgeving waarin de symboliek van de haven en de bestemming van het gebouw in twee thema's gestalte krijgen.

Enerzijds verwijzen de horizontale banden die aan het uiteinde volgens diagonalen zijn afgesneden naar het dynamische van de zee, het schip en de bewegingen van de schepen op het water. Anderzijds wordt het statische uitgedrukt door de in pilasters uitgewerkte elementen die het beeld oproepen van de verankering, van het land.

Het nieuwe volume wordt gekenmerkt door twee hogere, kubusvormige zijvolumes met een lagere en iets achteruitliggende tussenbouw. Op de twee kubusfronten zijn over de volledige hoogte van de voorgevel twee tekens aangebracht: twee verticale pilasters, in de bovenbouw diagonaal uitlopend in horizontale banen en middenin bekroond met een uitkragend sluitstuk. Het teken wordt herhaald op de bestaande achtergevel gewend naar de ferry's en vormt daar het eerste welkomstsignaal dat RMT-reizigers te zien krijgen vanop het schip. Een fragment van dit teken wordt herhaald aan de centrale ingang van de voorgevel.

De architectuur als communicatiemiddel geldt tevens voor het interieur waarin de dubbelhoge centrale hal een grote rol speelt. Door het realiseren van een grote centrale ruimte over twee niveaus is getracht vorm te geven aan een gemeenschapsgevoel. Deze ruimte leunt aan tegen de vroegere gevel die nu een centrale binnengevel geworden is doorsneden door vierkante openingen. De constructieve elementen zijn zichtbaar in ruw bekist beton. Hierin werd het werk van de kunstenaar Roger Raveel prachtig geïntegreerd.

Bovendien is hier plaats gegeven aan voor het Zeewezen twee betekenisvolle relieken uit de scheepvaartgeschiedenis van de kust: een anker en een zeer fraaie bronzen schroef afkomstig van het in de Eerste Wereldoorlog voor de kust getorpedeerde Britse oorlogsschip HMS Maori.

De maritieme eigenheid en de symboliek van de plaats, de functie van het gebouw, de bestaande scheepsreliëken zijn gegevens die de kunstenaar Raveel als belangrijkste thematische invalshoeken aanwendt en verwerkt. Reeds in een vroeg ruwbouwstadium werkte Roger Raveel mee als kleurenadviseur. Raveel realiseerde een kunstwerk dat uitvloeit vanuit de centrale hal naar gangen en trappen. Reële objecten werden geïntegreerd. Strakke kolommen werden met spiegels doorsneden. Op de vroegere buitengevel, uitkijkend op de centrale ruimte, verbond Raveel twee thema's: de tijd en het schip. Op de verdieping zijn twee vlakken tegenover elkaar uitgewerkt. Een liggend naakt tegen een zware rechthoek en een geestelijke ontmoeting van Raveel met Ensor. In de hoofdtrap en de gangen zijn figuratieve commentaren aangebracht op het leven in het gebouw.

Architectuur en beeldende kunst hebben weliswaar niets met elkaar te maken. Architectuur is een functioneel programma. Beeldende kunst daarentegen is een vrije interpretatie van de werkelijkheid. Elk heeft zijn eigen autonomie. Integratie van kunst in architectuur heeft niets te maken met decoratie. Het heeft te maken met wat twee autonome benaderingen op elkaar kunnen teweegbrengen; een dialoog met de symboliek van de plaats binnen een andere taal dan deze die de architectuur hanteert.

Dit nieuwe, markante loodswezengebouw in Oostende wordt mede daardoor een voorbeeld van perfecte integratie, van kunst in een openbaar gebouw; een geslaagd resultaat van permanente dialoog tussen opdrachtgever, architect en kunstenaar.

Tekst aangeboden door Erik Blomme, afdelingshoofd